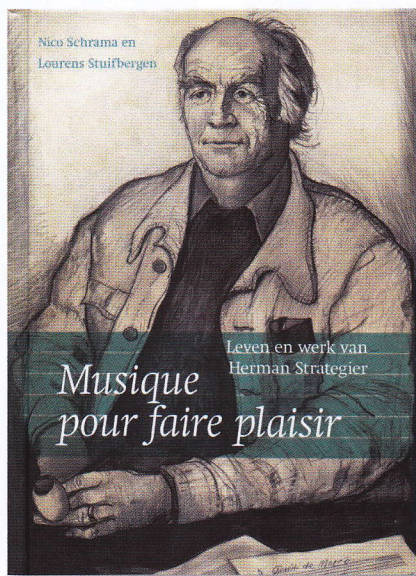

Herman Strategier - Muziek om plezier aan te beleven

Soms kan een simpele vraag verstrekkende gevolgen hebben. In ons juli/augustusnummer van jaargang 2011 publiceerden we een artikel over de muzikale nalatenschap van Albert de Klerk, geschreven door zijn oud-leerling Lourens Stuifbergen. Eind augustus lanceerde ondergetekende in een mail aan Lourens het idee om in 2012 een artikel te schrijven over twee andere componisten uit de 'school' van De Klerk, Jan Mul en Herman Strategier. Na gesprekken met Strategiers oud-leerling Nico Schrama en zoon Michiel Strategier zette Lourens zich aan het werk; het resulteerde uiteindelijk in een gedegen componistenschets over Strategier die een jaar later verscheen in *De Orgelvriend* van juli/augustus 2012. Inmiddels had Lourens zich dermate grondig in het leven en oeuvre van Strategier verdiept, dat het idee werd geboren om samen met Nico Schrama een boek over de musicus-componist te schrijven. Dat boek kwam er, onder de titel *Musique pour faire plaisir*, en werd gepresenteerd op zaterdag 26 oktober 2013 in de Kathedrale Kerk van Sint Catharina te Utrecht, de kerk waaraan Strategier van 1949 tot 1963 als organist was verbonden.

Het lijkt me niet zinvol in deze korte bespreking nogmaals de levensloop van Herman Strategier samen te vatten. Daarvoor verwijs ik naar het bovengenoemde artikel, naar de uitgebreide beschrijving op Wikipedia en naar de website www.hermanstrategier.nl, waarop ook onze componistenschets te vinden is. Laatstgenoemde website is op zichzelf al meerdere bezoeken waard vanwege alle waardevolle zaken die daar in de loop van het afgelopen half jaar aan toegevoegd zijn, zoals een serie portretfoto's door o.a. Koos Schippers, foto's van de boekpresentatie, en een veelheid aan

artikelen van en over Strategier uit diverse bronnen. Vooral het belang van dat laatste kan niet genoeg onderstreept worden. Ook artikelen uit muziek- en andere tijdschriften raken in de loop der jaren in vergetelheid. Vanaf deze plek dan ook hulde aan de auteurs die al deze documentatie hebben opgediept, en aan Wouter van Belle die de website heeft ontworpen en onderhoudt!

Op het eerste gezicht oogt het boek met 212 pagina's als een flinke 'pil', maar daarvan wordt ruwweg twee derde in beslag genomen door de werkenlijst (chronologisch én in categorieën) en één derde door het biografisch en beschouwend gedeelte. Alvorens het levensverhaal van Herman Strategier zich voor ons ontrolt, geven de auteurs de lezer in het eerste hoofdstuk een indruk van wat zich allemaal afspeelde in het jaar 1912, het geboortjaar van Strategier, maar ook dat van de latere organisten Piet van Egmond en Feike Asma, de zangeres Kathleen Ferrier en de componist Rudolf Escher. Zo'n tijdsbeeld is prettig voor het begin van de beeldvorming.

In hoofdstuk 2 wordt Strategiers levensloop beschreven: jeugd, muzikale opleiding, verdere studie, zijn beginnende muziekpraktijk en het ontstaan van de eerste composities. Al snel onderkent men de compositorische gaven van deze "jonge vent", zoals hij door volkslieddeskundige Jop Pollmann wordt getypeerd, en krijgt hij compositie-opdrachten. De Tweede Wereldoorlog bemoeilijkt zijn werk, te meer daar Strategier net als veel van zijn collega's weigert zich aan te sluiten bij de gehate 'Kultuurkamer' die door de bezetter is ingesteld. Niettemin krijgt hij in 1942 toch toestemming zijn een jaar eerder gecomponeerde *Missa Simplex* uit te geven bij Van Rossum in Utrecht. In hetzelfde jaar componeert hij samen met Albert de Klerk en Jan Mul de *Missa Trium Puerorum*, de 'mis van de drie jongelingen' ter gelegenheid van de vijftigste verjaardag van hun oudleraar en mentor Hendrik Andriessen. We zien hoe juist tijdens de oorlogsjaren de basis wordt gelegd voor het uitgeven van kerkmuziek doordat hij, Mul en De Klerk hun composities laten kalligraferen en vermenigvuldigen door de jonge vrouw Annie Bank, die later als hun uitgever zal optreden.

We lezen ook hoe Strategier "bijzonder onaangenaam getroffen" wordt door het besluit van het Tweede Vaticaans Concilie, halverwege de jaren zestig, om de volkstaal in de rooms-katholieke liturgie toe te staan. "Het gregoriaans wordt van tafel geveegd terwijl er een liedjes-cultuur voor in de plaats komt". Niettemin begint hij zich na enkele jaren, zonder zijn kerkmuzikale basis te verloochenen, beter thuis te voelen in de vernieuwde liturgie en raakt hij op den duur vertrouwd met het Nederlands als kerктаal. Zijn *Motetten voor de Paas-*

Herman Strategier in 1967.

tijd (1967), de *Bernardusmis* (1970) en de *Goede Herdermis* (1970) getuigen daarvan. Die omslag is mede te danken aan de bekende psalmvertaling van Ida Gerhardt en Marie van de Zeyde die voor hem een bron van inspiratie vormen, en zijn contacten met de Abdij Maria Toevlucht in Zundert. Hij vindt het heerlijk om “bij de monniken een psalmenbad te nemen”, bespeelt er het orgel tijdens de liturgie en componeert een groot liturgisch oeuvre voor hen.

Herman Strategier is de eerste van de ‘Tres Pueri’ (de ‘drie jongelingen’ die compositieles bij Hendrik Andriessen volgden) die overlijdt, op 26 oktober 1988.

Het derde hoofdstuk heet simpelweg ‘Werk’. Hierin worden de composities besproken vanuit een indeling in Missen, Vocale werken op geestelijke teksten, Vocale werken op wereldlijke teksten, Werken voor orgel, Werken voor piano, Werken voor beiaard, Kamermuziek, Werken voor orkest en Werken voor solo-instrument(en) en orkest.

Hoewel Strategier zich meer kerkmusicus dan concerterend organist voelde, heeft hij het Nederlandse orgelrepertoire ruimschoots verrijkt

met orgelwerken, van eenvoudige stukken voor de beginnende organist tot veeleisende werken voor de virtuoso. Net als zijn vriend Albert de Klerk schreef hij de nodige variatiewerken in de zin van passacaglia’s, een chaconne, naamvariaties en een partita. En zoals Andriessen zijn bundels *Intermezzi* schreef en De Klerk zijn *Inventionen*, zo bedacht Strategier zijn

Thirty short Inventions, die in 1962 door een Amerikaanse uitgever op de markt werden gebracht. Veel van zijn orgelwerken kenmerken zich door ‘Spielefreudigkeit’, maar er zijn ook werken met een ernstige inslag zoals de weinig gespeelde *Chaconne* uit 1955. Diverse karakteristieken van Strategiers orgeloeuvre vinden we terug in de driedelige *Voluntary for a cathedral organ* uit 1975, op voorstel van Maarten Vente geschreven voor de heringebruikname van het Bätz-Dom-orgel in Utrecht en opgedragen aan Dom-organist Stoffel van Viegen. In zijn laatste orgelwerk, de *Partita over gezang 273 ‘Heer, herinner U de namen’* uit 1985, toont Strategier voor een laatste keer zijn contrapuntisch meesterschap.

In hoofdstuk 4 wordt Strategier als componist belicht. Strategier was een bescheiden man met bijzonder nuchtere opvattingen over muziek en over het componeren. De titel van een van zijn orkestwerken, *Musique pour faire plaisir*, maakt precies duidelijk wat zijn ambities waren: aan muziek moest men vooral plezier beleven. Zijn voornaamste doel was het componeren van werken waar men in de gewone, alledaagse muziekpraktijk

mee uit de voeten kon. Hij schreef dan ook veel voor amateurmusici en hield goed rekening met hun (on)mogelijkheden. Strategier was niet zozeer de componist van het grote gebaar maar eerder van fijnzinnige miniaturen zoals de *Inventions*. Hij bediende zich dan ook niet van een experimentele, avantgardistische taal. “Ik heb (...) nooit behoefte gevoeld om revolutionair te zijn, noch in mijn gewone doen noch als componist” zal hij bij zijn afscheid van het Instituut voor Muziekwetenschap van de RU Utrecht in 1977 zeggen. Zijn idioom sluit aan bij dat van Andriessen en de Franse muziek van Fauré, Debussy en Ravel, en er is natuurlijk de invloed van het gregoriaans waarmee hij vanaf zijn vroegste jeugd vertrouwd was. Voor hem gold maar één credo: de muziek moest goed zijn, als kunstenaar moest hij er helemaal achter kunnen staan.

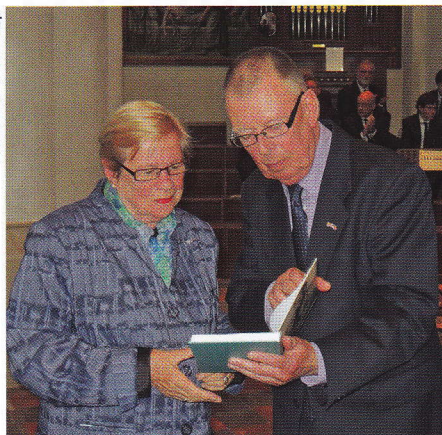
Van grote waarde zijn de talrijke citaten die de auteurs uit correspondentie en artikelen hebben opgedoken. Bijvoorbeeld het citaat waarin de muziekcriticus Wouter Paap het improviserend orgelspel van Strategier in de Utrechtse Kathedraal karakteriseert: “Zijn spel was minder gericht op een monumentale samenvatting dan wel op een meditatieve weerspiegeling van de gedachten, welke in de liturgie van de zondag worden overwogen. Hierin openbaarde zich een creatieve persoonlijkheid met een geheel eigen, ingekeerd, maar waakzaam en diep medelevend karakter”. Of een citaat van hemzelf over het begrip ‘theorie der muziek’: “Het woord theorie roept zo ongeveer de veronderstelling op dat het braaf volgen van regeltjes en wetjes vanzelf tot goede muziek, tot goede composities zal leiden. Eenieder weet dat al in het prille begin de wetten (??) waarvan uitgegaan wordt minstens evenveel uitzonderingen als bevestigingen toelaten”.

Na het biografisch en beschouwend gedeelte volgen twee werkenlijsten: een chronologische lijst en een lijst

waarin de werken naar categorie zijn ingedeeld. De auteurs konden uitgaan van een chronologische lijst van Strategier zelf met 374 nummers. Bij veel composities wordt nadere informatie gegeven over de ontstaansdatum, opdrachten en opdrachtgevers, eerste uitvoeringen, waar zich het manuscript bevindt en – indien gepubliceerd – de oorspronkelijke uitgever. De auteurs kregen hulp van veel personen en instanties, waaronder het Nederlands Muziek Instituut (NMI) in Den Haag en de Muziekbibliotheek van het Muziekcentrum van de Omroep in Hilversum. Het is triest te bedenken dat de auteurs bij een aantal instanties maar net op tijd waren om onderzoek te doen: de collecties van het NMI worden samengevoegd met die van het Haags Gemeentearchief, en worden dus moeilijker toegankelijk, de Muziekbibliotheek van de Omroep is al niet meer te raadplegen, in afwachting van een nieuwe bestemming.

Foto: Gerco Schaap

Nico Schrama overhandigt het eerste exemplaar van *Musique pour faire plaisir* aan mevrouw Elly Kranenveld, oud-bestuurslid van het vroegere Nederlands Madrigaalkoor.

Eén minpuntje wil ik niet verzwijgen: het boek is niet bijzonder rijk aan illustraties. Onbegrijpelijk is het daarom dat een tweetal foto's (een gezinsfoto en een karakteristiek portret) over twee naast elkaar liggende bladzijden is afgedrukt waardoor ze door de 'knik' ruw worden onderbroken.

Waren deze foto's op één bladzijde afgedrukt, dan hadden we van de hele foto kunnen genieten en was er ook ruimte geweest voor meer illustraties. Bovendien telt het boek achterin nog vier blanco pagina's.

De auteurs hebben uitstekend werk verricht met als resultaat een degelijke biografie met uitstekend gedocumenteerde werkenlijsten. Ik kan dan ook niet anders dan dit boek van harte aanbevelen.

Gerco Schaap

Nico Schrama en Lourens Stuifbergen, *Musique pour faire plaisir - Leven en werk van Herman Strategier*. Uitgave Herman Strategier Stichting. ISBN 978-90-821219-0-2. 212 blz. Gebonden. Boekblokformaat 14,5 x 21 cm. Prijs € 20,00 (excl. verzendkosten). Verkrijgbaar bij de muziekhandel en te bestellen via www.hermanstrategier.nl.

ORGELMAKERS

Gebr. van Vulpen bv.

Tennesseeedreef 16

3565 CJ Utrecht

Tel. 003130-2313541

Fax. 003130-2315476

E-mail: vulpen@proximedia.nl

(internet) www.vulpen-orgel.nl

Huisorgel Fam. Van Dieren

Restauratie Bätz-orgel Tilburg

* Nieuwbouw * Restauraties * Stem- en onderhoud

www.vulpen-orgel.nl

NIEUW bij Muziekuitgeverij WILLEMSEN

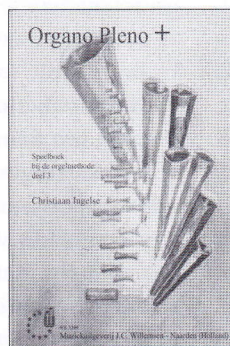

Henk Dubbink Orgelbewerkingen bij het nieuwe liedboek

Lied 212, 419, 479, 712, 725, 782,
848 en 1014

Alle bewerkingen zijn gebaseerd op
oude en nieuwe Christelijke
volksmelodieën.

Wil 1353
€ 10,95

Organo Pleno + Deel 3

Christiaan Ingelse

Aanvullende speelmuziek bij de
succesvolle nieuwe methode voor
Kerkorgel.

Deze uitgave kan naast het 5e en 6e
deel van de methode gebruikt worden.
Hierbij is pedaalspel vereist.

Wil 1349
€ 14,95

Muziekuitgeverij J.C. Willemsen
Flevolaan 41, 1411 KC Naarden (Holland)
Tel: 035 695 85 99 - Fax: 035 695 89 99
e-mail: info@emcmusic.nl
www.muziekuitgeverijwillemsen.nl